

5. A Common European Framework of Reference for Languages: learning, teaching, assessment. A Guide for Users. Council of European Publishing. Language Policy Division, 2002. – 232p.
6. Ellis, Mark, And Christine Johnson. Teaching Business English. – Oxford: Oxford University Press, 1996. – 243 p.

Анотація

В статтє рассматриваются актуальные вопросы использования коммуникативных ситуаций при обучении студентов профессионально ориентированному иноязычному общению.

Анотація

В статті розглядаються актуальні проблеми використання комунікативних ситуацій під час навчання студентів професійно спрямованого іншомовного спілкування.

©2007

Каніковський О.Є., Сандер С.В., Бондарчук О.І., Рауцкіс В.А.

ЗМІСТ І ЧАС ЧИТАННЯ ЛЕКЦІЇ У СУЧАСНИХ УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Постановка проблеми у загальному вигляді... В теперішній час відбувається скорочення кількості годин для аудиторної роботи студента (перед усім для лекційного курсу) та змінюються її форми. Разом з цим відбувається „інформаційний вибух”, інформація стає широко доступною, поступає великим потоком. Отримати та проаналізувати її студент у відносно короткий термін підготовки до певного заняття (та і навчання в цілому) часто фізично не спроможні. Тут він потребує допомоги з боку навчального закладу, його викладацького складу.

Аналіз публікацій і досліджень, в яких започатковано розв’язання даної проблеми... Найдавнішою, класичною формою аудиторної роботи студента є лекція. Лекція (від латинського Lectio – читання) – є і буде однією з найважливіших форм навчання [1]. Це розгорнутий розгляд окремих тем і певних розділів предмету, значення їх для практичної діяльності і подальшого наукового пошуку, досягнень науки з цих питань. Лекція має вчити мисленню. Лекцію розглядають як систематизоване джерело знань і разом з тим як провідну організуючу форму навчання, що спрямовує подальшу роботу студента [3, 4, 5]. Виділяють три основні моделі лекції: інформаційна, консультативна і проблемно-аналітична [2, 5]. Пропонують виділяти таку форму, як дискусійна лекція [8]. Її проведенню передуює самостійне ознайомлення студентів з темою. Лекція триває 3–3,5 години з двома невеличкими перервами. Вона включає тестове опитування студентів, роботу студентів у мікрогрупах (6-8 осіб) з пошуку правильних відповідей, подальше обговорення поданих відповідей і аналіз шляху пошуку правильних відповідей. Потім фахівці різних галузей коротко (10-15 хвилин) дають інформацію з окремих питань, частин теми цього заняття. Але таке заняття дуже відрізняється від лекції. Воно більше схоже на послідовне проведення тренінгу з розв’язування тестових питань і ситуаційних задач і консультації. Крім того, така надтривала лекція дискусійна з позицій валеології.

Впровадження дискусійної лекції, можливо, є даниною поширеній зараз думці, що найбільш ефективним є спосіб навчання, який забезпечує безпосередню взаємодію висококваліфікованого викладача із зацікавленими і підготовленими студентами. Але, ж застосувати всі форми і способи впливу на студентів під час одного виду занять неможливо і непотрібно. Отже, дискусійна лекція сама поки що лишається дискусійним питанням.

Традиційно лекція займала спрямовуюче положення, тому що вона давала перше знайомство з основними науково-теоретичними положеннями вивчаємого предмету, знайомили з методологією, закладала основи наукових знань, визначала напрямки, основний зміст і характер всіх форм інших форм учбових занять, в т.ч. самостійного роботи студентів. Лекції незалежно від форми, змісту і спрямування, читали до початку вивчення теми на практичних, лабораторних і семінарських заняттях. Це і тепер практично не викликає сумніву [6, 7]. Провісником перегляду цього положення є методика читання вище згаданої дискусійної лекції.

Формулювання цілей статті... В умовах реформи вищої освіти, контексті вимог Болонського процесу, при значному і швидкому розширенні інформаційної бази і скорочення навчального часу відведеного на лекційний курс постала необхідність переглянути питання про час і зміст читання лекції.

Виклад основного матеріалу дослідження... Лекція – одна з найдавніший, класичних форм викладання. Якщо згадати бесіди Аристотеля зі своїми учнями – то можна знайти багато ознак лекції, як форми навчальних занять. Причому вже тоді закладались принципи і основи викладання, розгляд певного предмету, як проблемного, остаточно не вирішеного.

У середньовічних класичних західноєвропейських університетах лекція, також була основною формою навчання. Мінімум джерел інформації та відсутність (у сучасному розумінні) бібліотек в середні віки робив лекцію чи не єдиним джерелом інформації для студентів. Цим було зумовлено, користуючись сучасною термінологією, відведення для лекційного курсу більшої частини навчального часу передбаченого навчальним планом для аудиторних занять з вивчення певної дисципліни. При цьому дещо губився проблемний підхід до читання лекції. Після викладання певних положень та їх пояснення лишалось мало часу для обговорення невирішених проблем з теми, якій було присвячено лекцію.

В такій якості лекцію сприймали і в перших вищих навчальних закладах України і Росії. Такий зміст і підхід до лекції зберігався, зокрема в нашій країні, як мінімум до кінця XIX сторіччя. Впродовж XVIII і XIX сторіччя відбувався процес перекладу російською мовою європейських, в більшості випадків німецьких, підручників з усіх дисциплін, що викладали в тодішніх університетах. Повною мірою це стосувалось і клінічних дисциплін, з яких були перекладені підручники написані провідними європейськими вченими (Де Кервен, Бір, Браун, Кюбель та ін.). Принагідно потрібно зауважити, що це був шлях тодішньої євроінтеграції. Одночасно почали з'являтися перші вітчизняні підручники, що були написані у європейській традиції. При вітчизняних університетах були відкриті фундаментальні бібліотеки.

Отже, впродовж попередніх століть була сформована і постійно вдосконалювалась інформаційна модель лекції, яку читали на початку розгляду певної теми, блоку предмета. Така модель лишається домінуючою і тепер. У дещо зміненому, нерідко спрощеному, вигляді вона зберігається і в умовах переходу на нову кредитно-трансферну систему навчання.

Друга половина XX сторіччя і особливо його закінчення була позначена стрімким науково-технічним прогресом. При цьому швидко накопичувався великий об'єм інформації. Студенти отримували вільний доступ до зростаючих фондів вузівських та інших галузевих та універсальних наукових бібліотек.

Науково-технічний прогрес спричинив зростання потоку інформації. З кожної навчальної дисципліни достатнім накладом видано декілька (не рідко декілька десятків) підручників. У великій кількості видають монографії, керівництва і енциклопедії. Отже, тепер існує велика кількість різноманітних джерел інформації. Студенти достатньо оволоділи комп'ютером. Їм доступний Інтернет. В сучасних умовах постає проблема розібратись у цьому інформаційному потоці, що для студента, як неповністю сформованої людини і особистості, як спеціаліста, який тільки починає свій професійний шлях, часто буває дуже важко.

Науково-технічний прогрес спричинив появу нових навчальних дисциплін і розширення тематики вже існуючих. Тривалість же навчання у вищому навчальному закладі, зокрема медичному, за останні 50 років зросла лише на один рік. В навчальних закладах багатьох інших галузей не відбулось і цього. Не в останню чергу, це сприяло скороченню кількості навчальних годин відведених для викладання традиційних дисциплін, зокрема хірургічних. На сучасному етапі, при впровадженні кредитно-трансферної системи, кількість навчального часу відведеного на аудиторні заняття не збільшується, є тенденція до об'єднання навчальних дисциплін і кафедр. Наприклад, у вищих медичних навчальних закладах планують об'єднувати кафедри факультетської і госпітальної хірургії, загальної і оперативної хірургії. Значну частину тем, в тому числі важливих з точки зору практики, взагалі винесено для самостійного позааудиторного вивчення. Зрозуміло, що при цьому різко зменшується кількість навчального часу відведеного для лекційного курсу з кожної навчальної дисципліни.

Отже, в новітніх умовах, які характеризуються великим інформаційним потоком з чималою часткою інформаційного "шуму", великим обсягом роботи, який студент має виконати самостійно, зменшенням кількості часу відведеного для аудиторних занять, виникла потреба у кардинальному перегляді підходу до лекції, як форми заняття зі студентами, зокрема на клінічній кафедрі вищого медичного навчального закладу.

Згідно навчальних програм Міністерства охорони здоров'я з більшості клінічних дисциплін обсяг запропонованих тем лекційного матеріалу значно менший за необхідний обсяг тем практичних занять. Наприклад, у поточному навчальному році з курсу загальної хірургії для практичних занять відведено 108 годин, а для лекцій – лише 26. На одну лекцію припадає в середньому близько 4 практичних занять. Викласти якісно під час однієї лекції матеріал з досить розмаїтої тематики наступних 4 практичних занять дуже проблематично, майже не реально. В зв'язку з цим студенти або отримують доволі скорочену "інструкцію", або взагалі не отримують значну частину інформації. Цей дефіцит вони мають ліквідувати самостійно, під час позааудиторної роботи. Отже, інформаційна модель лекції в сучасних умовах в значній мірі вичерпала свій потенціал.

На нашу думку доцільно розглянути лекцію не як вступ до теми або розділу предмету, не як "інструкцію" з підготовки до наступного практичного заняття, а як резюме, яке потрібно зробити вже після вивчення даної теми на практичному занятті. При цьому лектор має висвітлити питання, які значна частина студентів засвоїла недостатньо, із затрудненням застосовують під час аудиторної роботи, які помилково сприймають лікарі (консультативна модель). Але більша частина лекції повинна бути присвячена розгляду, у контексті програмних питань, наукових даних останніх 3-5 років, дискусійних, недостатньо висвітлених у підручниках. Тобто, основною має стати проблемно-аналітична модель лекції.

Завданням таких лекцій має бути організація, спрямування самостійної роботи студентів. На таких лекціях розглядають основні проблеми і зміст матеріалу викладають так, що за основними тезами теми перед студентами висувуються пізнавальні проблеми і завдання.

Читати лекцію потрібно у стилі "голосного мислення" вченого, так, щоб спонукати студента до самостійного пошуку нових знань, сприяти розвитку розумовій самостійності слухача, залучати студента до наукової думки, науковому пошуку.

Студент має засвоїти основи аналітичного підходу до вирішення фахових питань, пізнати спосіб мислення вчених і фахівців. При обговоренні конкретної клінічної ситуації слід подавати не готові рецепти, а механізми їх вироблення, шляхи пошуку рішень. Лектор не повідомляє всіх подробиць, що пробуджує у студентів інтерес до подальшої самостійної роботи над темою.

З позицій традиційного навчального процесу виникає питання: як готуватись до заняття, якщо лекцію ще не було прочитано (студенти і зараз не рідко використовують цей "аргумент"). З іншого боку постають питання про необхідність відвідувати лекцію, якщо практичне заняття з цієї теми вже відбулось, чи обов'язково взагалі відвідувати лекцію, як відпрацьовувати пропущені лекції, на скільки доступним для студентів має бути лекційний матеріал.

Розглянемо ці питання у контексті запропонованої концепції.

Якщо згадати, що студент (від латинського *studio* – старання, вивчення) – самонавчаючийся – стане зрозумілим, що непрочитана лекція не може бути перешкодою у підготовці до практичного заняття. Застосування такого "аргументу" дуже скидається на манкірування.

Відвідування лекцій після вивчення теми на практичних заняттях зробить студентів більш підготовленими для сприйняття інформації, яку викладають під час лекції. Ця ж інформація буде потрібною для успішного складання іспиту з даної дисципліни. Як відомо одним з "критеріїв оцінки "відмінно" є вміння аргументовано пов'язувати факти між собою, пояснювати їх взаємодію, інформованість про проблематику даної навчальної дисципліни" Спрощено кажучи, для претендентів на відмінні і добрі оцінки відвідування лекції є обов'язковим.

Лекційний матеріал або його тези мають бути реально доступними для студентів. Для цього його варто видавати на електронних носіях для розповсюдження серед студентів. Такі матеріали можуть виконувати роль робочих конспектів для безпосередньої роботи студентів на усних лекціях. По ним студент слідує з думкою лектора і не витрачає час на записування почутого. Останній навичок багато студентів так і не засвоюють до кінці навчання. Лекційний матеріал, який подано на електронних носіях має поєднувати науковість і доступність, бути логічно побудованим, легко проглядатись, бути докладним, але не надлишковим (тут потрібно дати посилання на джерела інформації). Стиль його викладення має бути проміжним між розмовною мовою та науковою статтею. Оформлення має бути чітким. В кінці кожної електронної лекції варто подавати список літератури, контрольні питання і ситуаційні задачі з відповідями та їх аналізом. Представлений на електронних носіях матеріал має щороку переглядатися із внесенням корективів за мотивами минулорічних лекцій та доповнень. Але, викладення лекції не повинно перетворюватись на переказ матеріалу поданого на електронних носіях.

Читання лекції має супроводжуватись ілюстративними прикладами з власного клінічного досвіду лектора і досвіду кафедри. Зберігає своє значення і такий традиційний прийом як демонстрація хворого. Але, її треба наповнити новим змістом. Наголос потрібно робити не тільки і не стільки на типових, класичних проявах захворювання, його перебігу та лікуванню, а на відхиленнях від звичайної схеми. Останні потрібно показово проаналізувати з позицій дедуктивного мислення. Застосування цього методичного прийому покликано створювати наочний образ, формуванню конкретних уявлень про вивчаєми предмет, явище, процес.

Результат лекції залежить від якості і повноти сприйняття викладеного матеріалу. Для цього варто застосовувати вплив на якнайбільшу кількість органів чуття. Цьому зокрема сприяє аудіо-візуальний супровід лекції. Значення зберігають і традиційні форми ілюстрацій (в т.ч таблиці), але провідною формою ілюстративного супроводу має стати сучасна мультимедійна презентація лекції, яка відрізняється значною силою впливу на студентів, актуальністю і оперативністю, значно полегшують студентам засвоєння знань і на більш активному рівні. Впровадження мультимедійної презентації і електронного варіанту лекції (за бажанням студента роздрукованим) має підвищити процент засвоєння матеріалу і рівень активності розумового напруження студентів під час лекції, яку традиційно вважають пасивною формою викладання.

На традиційне питання про обов'язковість відвідування лекцій відповідь має бути однозначною: так. Безумовно потрібно відходити від буквально примусових прийомів. Провідне значення має набути зацікавленість студентів у вивченні даної теми, дисципліни. Разом з тим, при складанні іспиту потрібно підвищувати вимоги до студентів, вимагати від них знання проблематики предмету, поглядів кафедри, її успіхів і можливостей у вирішенні актуальних наукових і практичних проблем. Отримати таку інформацію в стислій формі і в короткій термін можна лише при відвідуванні і активній роботі під час читання лекції.

Наприкінці слід відмітити, що успіх лекції залежить не тільки від роботи викладача-лектора. У великій мірі вона залежить від прагнення студента до засвоєння навчального матеріалу, зацікавленості у результатах навчання, по великому рахунку від становища у суспільстві в цілому. Лекцію потрібно читати в умовах продуктивного контакту лектора і студентів, що певною мірою залежить від підготовленості, поінформованості аудиторії. На завершення лекції корисно спробувати викликати слухачів на дискусію. Успіх такої спроби залежить як від лектора, так і (в більшій мірі) від компетентності студентів у розглянутій темі, зацікавленості їх у ній, усвідомлення ними її наукової і практичної важливості.

Висновки. Таким чином в сучасних умовах, зокрема при переході на кредитно-трансферну систему навчання, потрібно впроваджувати проблемно-аналітичну і консультативну моделі читання лекції і читати їх після ознайомлення студентів з темою під час самостійної і аудиторної роботи, тобто як резюме певного розділу навчальної дисципліни. Разом з цим вважаємо за доцільне ще раз поставити питання про збільшення кількості годин для лекційного курсу.

Література

1. Закон України „Про вищу освіту” [№2984 – III від 17 січня 2002 року]
2. Викладання хірургії у Віденському медичному університеті / Л.Я.Ковальчук, А.Р. Вайда, І.К.Венгер та ін // Медична освіта. – 2006. – № 1. – С.5 – 7.
3. Деякі підходи до форми і змісту лекцій з медицини катастроф /А.А.Гудима, В.В.Дем’яненко, І.М.Герасимів та ін// Медична освіта. – 2003. – № 3. – С.100-102.
4. Клінічна лекція /В.О.Шідловський, І.М.Дейкало, Ю.М.Саюк, І.І.Чонка // Матер доп наук-метод конф “Сучасні проблеми підготовки фахівців у вищих медичних та фармацевтичних навчальних закладах I-IV рівня акредитації МОЗ України”. – К.– Тернопіль, 1999. – С.159 – 160.
5. Лекція як повідна форма навчання у вищому закладі освіти / В.П.Черних, І.А.Зупанець, Л.Т.Кайдалова та ін. – Харків. Вид-во НФАУ, 2001. – 36 с.
6. Масний З.П. Нові підходи до читання лекції – один із шляхів вдосконалення навчального процесу // Медична освіта. – 2004. – №3-4. – С.15-16.
7. Принципи наступності в організації самостійної роботи студента при вивченні теоретичних і практичних дисциплін /А.А.Гудима, Ю.В.Угляр, Н.Є. Зятковська, В.В.Твердохліб // Медична освіта. – 2004. – № 1. – С.47 – 49.
8. Сахарова І.Є. Дискусійні лекції, як найновітніший спосіб викладання у Віденському медичному університеті // Медична освіта. – 2007. – № 2. – С.82 – 84.

Анотація

У статті розглядаються питання про час читання лекції в сучасних умовах скорочення кількості годин відведеного для аудиторних занять і лекційного курсу перед усім. Автори пропонують читати лекції як заключення у вивченні певної теми або розділу.

Аннотация

В статье рассматривается вопрос о времени чтения лекции в современных условиях сокращения количества часов отведенных для аудиторных занятий и лекционного курса в первую очередь. Авторы предлагают читать лекции как заключение при изучении определенной темы или раздела.

©2007

Колодій І.А.

РОЛЬ І МІСЦЕ МІЖДИСЦИПЛІНАРНИХ ЗВ’ЯЗКІВ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Інтенсивний розвиток міжнародного співробітництва в різних галузях діяльності, стрімке зростання інформаційних технологій, розповсюдження нових технологій міжнародного інформаційного обміну викликали зростання попиту на професію перекладача. Зросли роль, значення і відповідальність перекладача-професіонала, завдяки якому здійснюється спілкування між представниками різних культур і, відповідно, зросли й вимоги до професійної підготовки майбутніх фахівців: Перекладач-професіонал, як спеціаліст інтерлінгвокультурної комунікації, є не допоміжною, а центральною фігурою міжнародного спілкування і взаєморозуміння, і будь-який дефект в процесі навчання перекладачів обертається, насамкінець, дефектною комунікацією і неповнотою у взаєморозумінні між народами та націями [7, 5].

Аналіз публікацій і досліджень, в яких започатковано розв’язання даної проблеми... При підготовці майбутніх спеціалістів надзвичайно важливим є питання міждисциплінарних зв’язків. Проблема міждисциплінарних зв’язків у дидактиці була висунута ще Я.А. Коменським, який виступав за взаємопов’язане вивчення граматики і філософії, філософії і літератури. Необхідність міждисциплінарних зв’язків захищали І.Гербарт, А.Дистервег. Однак вони застерігали від стирання меж між предметами, тому що, на їх погляд, міждисциплінарні зв’язки не повинні перешкоджати тому, щоб кожен навчальний предмет виділявся своєю логікою, структурою, певними, лише йому властивими особливостями, звідси і висновок про необхідність окремого викладання навчальних дисциплін. Але разом з цим вчені доводили важливість взаємопов’язаного навчання як спорідненим дисциплінам, так і предметам різних циклів, що є необхідною умовою єдності знань, так як, будучи різними за змістом і специфікою, навіть найрізноманітніші навчальні дисципліни співпадають і доповнюють одна одну [3, 88].

Отже, проблема міждисциплінарних зв’язків не є новою у педагогічній та методичній літературі, і її актуальність цілком зрозуміла, якщо брати до уваги, що міждисциплінарні зв’язки, по-перше, є опорою,